

O dudákovi ze Strakonice

/ J. K. Tyl: Strakonický dudák /

V jedné malé vesničce u Strakonice žil mladý chasník jménem Švanda. Svě rodiče nikdy nepoznal, vychovali ho cizí lidé. Naučil se hrát na dudy, a tak si vydělával o posvíceních a tancovačkách na skromné živobytí. Víte vůbec, co to dudy jsou? Takový starý hudební

nástroj s měchem a několika píšťalami, které vydávají zvuky podobné mečení. Však dudy i svým vzhledem trochu kozu i připomínají.

Tenhle Švanda měl moc rád Dorotku, dceru hajného Trnky, a ona jeho. Jenže její otec nechtěl o téhle chudé známosti, natož o jejich svatbě ani slyšet. „Takovému šumaři, co má jednu kapsu prázdnou a druhou vysypanou, tě nikdy nedám!“ Když zase jednou Švanda o Dorotku hajného marně prosil a zle se s ním nepohodl, rozhodl se, že musí stůj co stůj vydělat hromadu peněz. A protože sousedé v hospodě vyprávěli, jak si v dalekém světě muzikanti přijdou na velké jmění, bylo rozhodnuto: „Půjdu do světa a vydělám hromadu peněz. To bude pantáta koukat!“ Dorotka ho sice moc prosila, aby to nedělal, ale její milý si nedal říct. Rozmlouval mu to i jeho starý přítel, také muzikant, Kalafuna. Ten zase hrál na housle. Na skřipky, jak se tenkrát říkávalo. Měl hromadu dětí a ženu Kordulu, která to s ním neměla zrovna lehké. Přinášel domů jen pár grošů a jeho žena měla co dělat, aby uživili tolik hladových krků.

Před odchodem do světa se Švanda ještě rozhodl zajít na své oblíbené místo, na lesní palouk. Moc rád sem chodíval, ani nevěděl proč. Usedl tu, najednou se mu zatočila hlava a usnul. Bylo právě poledne. A na palouku se náhle objevily polednice a lesní víly! Mezi nimi i Rosava. To byla totiž pravá Švandova matka! Královna vil ji kdysi potrestala za to, že milovala člověka a narodilo se jí dítě, tedy Švanda, kterého musela odložit na práh domu hodných lidí, jeho pěstounů. Rosava přesto věděla o každém Švandově kroku, a tak poprosila své družky, víly: „Dejte, sestry, Švandovým dudám čarovnou moc, ať dokážou všem lidem dávat radost a dobrou náladu!“ Víly jí v tom vyhověly.

Když potom Švanda zahrál na posvícení, jeho dudy najednou zněly nějak jinak, všechny přítomné rozveselily a vábily k tanci. To ho ještě více utvrdilo v rozhodnutí, že musí do světa. Sbalil si proto raneček, rozloučil se s plačící Dorotkou a vydal se do dálek...

Mezitím se Rosava odhodlala poprosit i samotnou královnu vil: „Paní naše, Lesano, dovol mi doprovázet tajně Švandu a ochránit ho, kdyby se dostal do nesnází.“ Královna jí to svolila.

Švanda zatím bloudil světem, hrál na své očarované dudy, své posluchače vždy rozveselil, roztančil je a skutečně dostával i dobře zapláceno. Jenže neuměl s penězi dobře hospodařit, takže našetřeno neměl dohromady nic. Došel daleko od domova, až do východní země, kde vládl mocný král, který měl jedinou dceru, princeznu Zuliku. Právě v té době se ke Švandovi přidal také krajan Vocílka. Šikovně se mu vetřel do přízně: „Takového umělce svět neviděl,“ lichotil mu. „Budu tvým sekretářem a věrným přítelem!“ Byl to ale šibal všemi mastmi mazaný, vykoukaný až běda, který chtěl se Švandovou pomocí přijít snadno k penězům.

Čas plynul, a protože se náš dudák dlouho domů nevracel, uprosila Dorotka muzikanta Kalafunu, aby s ní šel Švandu hledat. Ten jí vyhověl a ani se doma raději nerozloučil, protože věděl, že by mu to jeho žena nedovolila. Díky Rosavě, která vedla jejich kroky, se jim skutečně povedlo Dorotky milého v královském hostinci najít. Švanda je viděl moc rád, zvláště Dorotku, ale když se ho ptali, jak se mu daří, musel přiznat: „Nu... vydělal jsem už spoustu peněz. Ale protože jsou zlatáky kulaté, tak se mi zase nějak rozkutálely...“ Právě v té chvíli ovšem

přišel vrchní dvořan se vzkazem, že se má Švanda dostavit do královského paláce rozveselit princeznu Zuliku. Byla moc hezká, ale také rozmazlená, pánovitá a smutná, možná i proto, že ji chtěl král provdat za nějakého mocného vládce sousední říše. To bylo něco pro Vocílku! Přemluvil Švandu, aby se hned vydali za princeznu, že je čeká velká odměna, a Kalafunu a Dorotkou opustili v hostinci.

Když náš muzikant zahrál Zulice a dvořanům, všichni se rázem rozveselili a tančili. Zulika se konečně usmívala, tleskala a rozhodla: „Musíš tu, dudáčku, zůstat napořád. A vezmu si tě za muže!“ Švanda byl zaskočen, nemohl ze sebe vypravit ani slovíčka, ale Vocílka všechno pohotově odříkal a odsouhlasil za něho. A Dorotku s Kalafunou, kteří přišli za Švandou, aby se vzpamatoval a odešel s nimi domů, označil za pomatence a nechal je vyhodit ze zámku. Kdo ví, co všechno by se dělo dál, jenže tu se náhle objevil králem vybraný ženich Zuliky se svými vojáky. A rozkázal: „Toho černokněžníka spoutat a do vězení s ním. Málem mou nevěstu očaroval! Za to bude zítra o hlavu kratší!“

Náš hrdina, odsouzený k smrti, si zatím ve vězení vyčítal, že se nezastal Dorotky, že ji zradil, stěžoval si na svůj osud, dával dokonce vinu i své matce, kterou nikdy nepoznal. Vtom se ale ve vězení objevila Rosava. Přes přísný zákaz královny vil prozradila Švandovi, že ona je jeho matkou a proč se o něho nemohla starat. Konečně ho mohla obejmout, i když věděla, že ji přísný trest její panovnice možná nemine. Při odchodu ještě poradila svému synovi: „Až tě povedou na popraviště, vyslov své poslední přání – zahrát si na dudy.“ A opravdu. Když potom zadul Švanda na svůj očarovaný nástroj, tak jeho kouzlo opět účinkovalo. Strážci začali tančit a veselit se a Švandu pustili...

Do naší známé vsi u Strakoníc dorazil nejdříve – hádejte, kdo? – Vocílka. Potloukal se světem s nějakými komedianty, a když vzápětí přišel i Švanda, opět vyhrála jeho výřečnost. Švanda mu zase odpustil a ještě i pohostil. Do třetice se vrátila domů i Dorotka s Kalafunou. Jeho žena se na něj moc zlobila, nechtěla s ním vůbec mluvit. Nejdřív dal dětem hromadu sladkostí a tvářil se, že tu jeho žena není. „Jen počkejte, až naše maminka přijde a já jí dám pytlík zlaťáků, které jsem ve světě vydělal a schraňoval, jistojistě mně odpustí a přidá velkou pusou!“ řekl a vysypal penízky na stůl. To víte, že si padli s Kordulou hned do náručí. Horší to bylo s Dorotkou a Švandou. Ten se omlouval, prosil, sliboval hory doly, ale Dorotka už ho nechtěla ani vidět, nechtěla se udobřit a odpustit mu. Švanda se nakonec na truc vypravil do hospody a spolu s různými kumpány a samozřejmě s Vocílkou zapíjel furiantsky svůj žal.

Znovu ale zasáhla milující Švandova matka Rosava. Věděla, že Dorotka ho má přesto všechno ráda, vyhledala ji a prosila: „Jen ty můžeš zachránit Švandu před velkým nebezpečím. Chce se vypravit o svatojánské půlnoci, pobízen Vocílkou, natrhat čarodějné býlí. Tam ho ale utancují divoženky k smrti, jestli ho nevyvedeš z kola ven.“

Švanda se v noci opravdu vydal do lesa a bludičky ho přivábily až na palouk, kde už čekaly divoženky. Slibovaly mu velkou odměnu, když jim zahraje a pak si s nimi zatančí. Tak se stalo. Při tanci pak vzaly Švandu do kruhu, tančily čím dál rychleji, a když odbyla půlnoc, už už by ho i o život připravily. Vtom se tu ale objevila Dorotka. Srdnatě prorazila kruh a vyvedla omdlévajícího Švandu z kola ven. Najednou byl palouk prázdný...

Dorotka svému milému odpustila, ten slíbil, že se polepší a bude poctivě pracovat. „A ty zpropadené dudy zahodím. Lidem možná přinášely radost, ale mně štěstí nepřinesly!“ Sebral si je Vocílka a zmizel s nimi někam do světa. Ani jemu určitě neposlouží, zvláště když na ně neumí hrát! A aby byl šťastný konec pohádkového příběhu úplný, královna vil Lesana, dojata láskou Dorotky a obětavostí Švandovy matky, vzala Rosanu opět na milost, nepotrestala ji a naopak svolila, aby se dál mohla těšit z lásky dvou mladých lidí, Trnkovic Dorotky a mladého chasníka Švandy...

V pohádkách jsou někdy i zvířata, povídala Eliška. Jsou i v těch divadelních? Děda se zamyslel, řekl, že někdy tu skutečně jsou, třeba pes, nebo dokonce kůň, ale že nám bude vyprávět jeden příběh, kde vystupuje medvěd. Není prý sice opravdový, ale má důležitou roli. Tohle divadlo se celé zpívá, upozornil nás. Já vím, honem jsem řekla, to je asi **OPERA**. Správně, pochválil mě děda a dodal, že ji napsal náš nejznámější skladatel Bedřich Smetana. Z hudební nauky vím, že operu napíše **SKLADATEL**, **ZPĚVÁCI** ji celou zpívají, vystupuje tu také pěvecký **SBOR**, někdy i **BALET** a doprovází je **ORCHESTR**, který diriguje pan **DIRIGENT**. Ale pořád je to divadlo, jako tenhle divadelní příběh, který začal děda vyprávět...

